

Délvidéki vérengzés, uniós túlkapások, Horthy szerepe a második világháborúban, hulladékhegyek, világvége, nosztalgia, elgépiesedés – csak néhány téma **HUDY ÁRPÁD** *Hidegebb napok* című tárcakötetéből, amelyet **MOSONYI KATA** értékelte.

Karakterrajz korunk állapotáról

Közkedvelt, nagy hagyománnyal rendelkező szépirodalmi-publicisztikai műfaj a magyar irodalomban a tárca és a vele rokon tárcanovella. Egyes íróink (a megélhetés biztosításán kívül) ujjgyakorlatnak tekintették nagyobb lélegzetű műveik – regényeik – megírásához, e téren elég, ha Mikszáthra vagy Kosztolányira gondolunk. A tárca természeténél fogva élénken reflektál az aktuálpolitikai, társadalmi eseményekre, és tematikájában rendkívül gazdag. Tárca tulajdonképpen mindenről lehet írni: a tudományos-művészeti eseményektől kezdve a napi hírekig, de akár egy szem cseresznye is témául szolgálhat, ahogy ezt láthatjuk Hudy Árpád 2011 és 2014 között született tárcáinak *Hidegebb napok* címmel megjelent gyűjteményes kötetében. S ha élvezettel olvassuk például Juhász Gyula írását a strandolásról, holott ő köztudottan nem szeretett strandra járni, ugyanúgy kedvtelve fedezhetjük fel a könnyed hangvételűnek tűnő „Hudy-fintorok” mögött a jelenvaló világ állapota miatti nosztalgiazást. A titok a megírás szellemességében rejlik, a sűrítettségben, abban az ábrázolásmódban, amely az egyszerű történetmondást képes hol líraivá, hol groteszkké, hol szatírává formálni.

A szerkezetileg hat nagyobb egységre tagolt Hudy-kötet széles hangregiszteren játszik, az elégikus meséléstől a mementók komor hangvételéig. A harminckét írás több mint fele ironikus, a *Fintorok I-II* címszó alattiak szatírának tekinthetők. A *GépVilágNap*, mely valamelyest Karinthy-allúzió (benne ráismerünk az *Utazás Faremidóba* alapötletére), egyenesen swifti szatíra az emberről, vízió a gépek hatalmáról, a technicizálódás veszélyeiről. Ezek a tömör, rövid lélegzetű írások gondolatébresztők, széles olvasó-

rétéghez szólnak, és mindannyiunkat szembesülésre készítetnek. Kérdés, hogy felismerjük-e bennük torzult világunkat, módosul-e általuk gondolkodásunk. Vajon a világháborús események felidézésekor megrendülünk-e azon, amit a szerző által is nagyra becsült E. Cioran állított: „A világtörténelem nem más, mint az eredendő bűn nagy folyama”? Mellesleg a kötet egyik legszebb és az intertextuális utalásrendszer egyik leghasznosabb mementója épp a Cioranról szóló írás, a *Hazatér a tékozló fiú hagyatéka*. Érdekes, amit a szerző Illyés Gyula és E. Cioran kapcsolatáról ír, illetve mindaz, amit ebből megtudhatunk a magyar karakterjegekről, sajátosságokról, nyelvünk egyedi vonásairól.

Hudy Árpádot a családi gyökerek a magyar történelem fontos színteréhez, Aradhoz kötik, ez alapvetően meghatározza érdeklődését, látásmódját. Az Irodalmi Jelen online felületén kalandozók régóta figyelemmel kísérhetik publicisztikai tevékenységét. Nemrég *Akácós út* címmel az Európai Unió egyik készülő törvényét pellengérezte ki. *A hadak útján* című írása pedig (élvezetes stílusban) több részletben veszi górcső alá az első világháború kitörésének okait és következményeit. Mivel a szerző a kortárs filozófiával szemben meglehetősen szkeptikus (jelen kötetében *A tortsalmyzmus* kapcsán maró gúnnyal emlegeti gondolatszegény korunkat), tavaly lefordította és megjelentette egy 20. századi kolumbiai bölcselő, Nicolás Gómez Dávila elmélkedéseit. S ahogy Dávila, a „modernitás remetéje” élcelődik az emberi gyarlóságokon, rámutat a civilizációs bajok okaira, úgy lényegre törő írásaiban Hudy is karakterrajzot készít korunk állapotáról.

A tárcagyűjtemény személyes, önéletrajzi jellegű, nosztalgizáló tárcanovellákkal indul, melyekben valós személyekkel és helyszínekkel ismerkedhetünk meg. Az *Arcok*ban és a *Villanások*ban a szerző jellemrajzokat, kortörténeti pillanatokat rögzít, karcolat jelleggel. Ezekben az írásokban a morális attitűd uralkodik. E szövegek szépirodalmi igénnyel íródhattak, zárlatuk lírai, olykor túlpoetizált. Így az *Egy szem piros* esetében is, melynek záró mondata akár el is hagyható. Helyenként szükségtelenek a könnyen felismerhető Petőfi-, József Attila- és Pilinszky-idézetek, reminiscenciák. A szöveget ugyanis nem emelik meg, az nélkülük is teljes.

E tárcanovellák között kivételes szerepet játszik a *Friedl* című, amely a cseh-szudétánémet viszonyt mutatja be, jellemzően hudys groteszk ábrázolásmóddal. Feledhetetlen a cukrászdai halotti tor jelenete. Megjegyzendő, hogy Hudy a főhőstől, az

idős hölgytől, Friedl-től kapta ajándékba Bruno Brehm (1939-es) első világháborús trilógiáját, mely kiváló alapul szolgálhatott a fentebb említett világtörténelmi tárcákhoz.

A kötet harmadik egységétől (*Földrészek*) már vérbeli tárcákkal van dolgunk, bár ennek a résznek találébb lett volna a *Világunk* címet adni. Számos aktuális téma kerül itt terítékre, így például az egyre zavarosabb karácsonyeredet-felfogások, a világvége gondolatköre; s a földgolyót elárasztó hulladékhegyek kapcsán megkérdőjeleződik a gazdaság teoretikusainak állítása a világ gazdaság prosperitásáról. Ezekben a szerző a múlt és a jelen ütköztetésével a jövőre vonatkozó félelmeit fogalmazza meg. A *Hűlő levesünk* vagy a *Sziget* egy-egy kibontott metafora segítségével a földi létünkkel kapcsolatos aggályokról tudósít, meghökkentő összefüggésekkel, közérthetően.

A nyelvészként is ismert Hudy Árpád egyik igen szellemes és tanulságos ismeretközlő írása a *Szamojed köszönet*, mely kettős mementó: egyrészt emléket állít egy finn nyelv tudós (Castrén) áldozatos munkájának, másrészt megemlékezik a szibériai tajgák és tundrák kis vadásznépéről.

A rendszerváltás utáni illúzióvesztésen túl az értékek devalválódása, az eszmék pluralizálódása jellemzi hétköznapijainkat, és ez az érzet hatja át a *Fintorok* két részének személyes tárgyú írásait is. Posztkommunista paródiaként olvashatjuk a naplószerű szöveget, mely a családi ház felújítását mutatja be. Ettől a tárcától kezdve a szövegekben elszaporodik a korfestő szóhasználat, a régi és a mai szókincs keveredik, így vehetünk például „hamvába holt pogácsát a sarki szupermarketből”, pályázhatunk disznópásztori állásra „uniós támogatással” (*Mesém*), vagy a lefektetendő földkábel helyét az „ENSZ-közgyűlés vitatja meg”. Hudy egyre élesebben bírálja az áltudást, az áltudományosságot, mely a történelemírást is eltorzítja, hazugságokat hagyva az utókorra. A szatirikus hang eluralja a *Fintorok II* szövegeit, lélekborzoló ötletbörze karikírozza, hogy még egyházi kérdésekben is teret nyer „a cél szentesíti az eszközt” gyakorlata.

A csúcsra járatott szatíra a *Nemzeti italaink* című írásban ér a tetőfokára, miközben lineárisan végigkövethetjük történelmi kocsmánkat (vagy kocsmánk történelmét), megkóstolva többek között az „ágostai kumiszt” és a „muhi pálinkát”, végül pedig az „uniós unikumot”. Jellemző, hogy ez utóbbit hol: a „brüsszeli tömegkocsmá alagsorában”.

Hudy keserűségét, csalódottságát szójátékokba, szóteremtésbe, szólásficamokba fojtja. Homonimái fanyar humora Rejtő Jenő-i, olykor hátborzongató. A tárca nála úgy gazdag, hogy a magyarság nagy részének tárcája üres, a lakosság nagy része „mélyszegény”.

A *Mementók*ban a történetmesélői hang elkomorul. Az olvasót két írás is a magyarság-énkép helyesbítésére készítheti. Az egyik, *A vasfejú góbé* című a székely nyelvész, Szentkatolnai Bálint Gábor mellőzöttségét fájlalja, a tudós kálváriájából levonható tanulságokkal; a másik pedig a már említett centenáriumi írás Cioranról, aki könyörtelen, ám megindító őszinteséggel vall a magyarok természetéről, a magyar nyelv egyediségéről, vonzerejéről.

A Hudy-kötet talán legmegrázóbb írása a varsói gettólázadásról szóló „*Mindenképpen meg kell halnunk*”, mely tényszerű, számadatokkal alátámasztott leírása a második világháború e tragikus fejezetének.

A kötet címadó tárcája, a *Hidegebb napok* főhőse a Szabad Európa Rádió egyik munkatársa, Haág Pista, aki „húzta a kollégákat – és a lábát”. „Emlék a szerb partizánoktól 1944-ből”, menekülés közben szerezte, mikor a vajdasági magyar-sváb falujából átvon-szolta magát a határon. A könyv- és tárcacím Cseres Tibor regényére és a belőle készült filmre (*Hideg napok*) utal. Hudy azzal, hogy kötetcímmé emelte a *Hidegebb napokat*, egyrészt komor képet fest a jövőről, másrészt emlékeztetni akarja a szerbeket: ők is nézzenek szembe a történelemmel, az 1944-45 telén történt délvidéki vérengzéssel. Hiszen mégsem járja, hogy Cseres Tibor írta meg helyettük *A bezdáni embert* is. Itt azért megemlítendő, hogy napjaink diplomáciai közzjátékaként a szerb vezetés már valamelyest megkövette a magyarokat a történetekért.

A kötet utolsó írásában Hudy történelmi tények és dokumentumok alapján elemzi a napjainkban politikai kérdéssé dagasztott és oly sokat vitatott témát: Horthy kormányzó felelősségét a második világháborús német megszállással kapcsolatban. A jól egybeszerkesztett hiteles korabeli szövegeknek és az élvezetes stílusnak köszönhetően ez a tárca méltán került be a *Mementók* közé.

A publicisztikát kedvelőknek valódi olvasói csemege a gazdag tematikájú *Hidegebb napok* című tárcakötet, melynek borítóján a szűzhő fehérségéből élénk, pulzáló neonreklámként, figyelemzetően villog a vérvörös „o” betű.